

2. Мельничайко В. Я. Удосконалення змісту і методів навчання української мови. Київ : Радянська школа, 1982. 216 с.
3. Практикум з методики навчання української мови в загальноосвітніх закладах: модульний курс. Київ : Ленвіт. 2011. 366 с.
4. Хом'як І. Компетентнісний підхід до навчання правопису української мови. *Українська мова і література в школах України*. 2017. Вип. 11. С. 17–21.

ФОРМУВАННЯ ЦІННІСНИХ СТАВЛЕНЬ ШКОЛЯРІВ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ У ФОРМАТІ МИСТЕЦЬКОГО КОНТЕКСТУ

Царик Любов Іванівна

кандидат філологічних наук, доцент, Тернопільський національний педагогічний університет імені В. Гнатюка, liubovtsar@gmail.com

У модернізованій програмі з української літератури для закладів середньої освіти весь навчальний матеріал організовано з урахуванням наскрізних та змістових ліній з метою впровадження механізму реалізації завдань компетентнісного підходу. Крім цього, в старшій школі навчання української літератури відбувається у форматі загального мистецького контексту.

Українська література є особливим видом мистецтва слова, необхідним складником духовної культури українського народу, потужним чинником гармонійного світосприйняття й самоідентифікації. Література покликана забезпечити пізнавальний, виховний та естетичний розвиток підростаючого покоління, адже вона є носієм ідентичності нації, її генетичного коду, важливим чинником творення національної ідеології, яка допомагає збудувати українську державу й виховати свідомого українця.

Мистецький контекст дасть змогу формувати стійкий інтерес школярів до української літератури як безцінного духовного спадку народу, оригінального мистецтва, сприяє підготовці компетентного й «інтелектуального читача – реципієнта художнього тексту з високим рівнем імпліцитності» [1, с. 12].

Проблема естетичного виховання школярів на уроках української літератури із залученням творів суміжних видів мистецтв була

предметом досліджень ряду науковців та методистів, зокрема Г. Шевченко, Н. Волошиної, С. Жили, Г. Токмань, З. Шевченко та ін.

У нашому дослідженні зроблено спробу комплексного підходу до проблеми застосування мистецьких творів різних жанрів під час вивчення української літератури.

Мистецький контекст сприятиме моральному самовизначенню старшокласників, їхньому, екзистенційному вибору, прагненню до самостійного пошуку й творчого вдосконалення уже з перших кроків ознайомлення із життєвим і творчим шляхом письменника – під час вивчення його біографії.

Так, на вступному уроці до монографічної теми «Ліна Костенко» (11 клас) варто використати збірку письменниці «Гіацинтове сонце», що є неперевершеним зразком поєднання суміжних мистецтв: поезії, музики, малярства. «Гіацинтове сонце» – це книжка поезій Ліни Костенко, що стали піснями Ольги Богомолець. У гармонії з ними – ілюстрації видатного художника Івана Марчука. «Визначні суверенні особистості – кожна зі своїм унікальним мистецьким голосом, своєрідним емоційним та естетичним переживанням світу – створили неповторний мистецький синтез» [2, с. 74].

Практичний досвід словесників доводить, що проведення мистецьких аналогій: прослуховування пісень на слова поетеси у виконанні Ольги Богомолець та Оксани Мухи увиразнює художні образи творів, сприяє естетичному вихованню школярів. Зв'язок із музикою у процесі аналізу поезій Ліни Костенко не тільки підсилює емоційну атмосферу уроків, а й допомагає зрозуміти художній світ поетеси, розкрити ідеї та мотиви її лірики.

Доречним буде на уроці української літератури в 11-му класі, вивчаючи інтимну лірику Ліни Костенко, зацитувати С. Якутовича: «Занутившись у «Річку Геракліта», я прагнув передати відчуття неблаганного плину часу й разом із тим природність цього плину. Він — прекрасний! І юність, і зрілість, і дозим'я – наповнена чаша Часу. Через слово Поета це відчуття ставало потужнішим, осмисленішим, життєтворним» [3, с. 322]. Ілюструючи цю збірку, художник, за його ж висловлюванням, заінтриговано, але й з острахом, обережністю, тактом намагався розкодувати світ жінки в усіх її психологічних, настроєвих, емоційних іпостасях. Аналізуючи

єдність словесних та зорових образів Л. Костенко та С. Якутовича, учитель з учнями прийдуть до висновку, що пронизана часом лірика поетеси на фоні картин художника ніби дихають одним диханням, засвідчують неперевершену красу мистецтва.

Все популярнішим стає кіно та телемистецтво на уроках літератури, зокрема при вивченні біографії митця. Широко використовується документалістика, художня публіцистика, документально-поетичні фільми, стрічки науково-популярного характеру про життєвий і творчий шлях українських письменників, художників, музикантів, режисерів, акторів.

Доцільно також на уроки вивчення біографії письменника залучати фрагменти ігрового кіно. Наприклад: «Сон» (Сценаристи Д. Павличко і В. Денисенко, виконавець головної ролі І. Миколайчук), «Іду до тебе» (Сценарист І. Драч, у головній ролі А. Демидова), «Поводир» (О. Санін, І. Роздобудько, О. Ірванець). Уведення до розповіді вчителя про авторів перелічених кінострічок фрагментів фільмів, знятих за їхніми сценаріями, збагатить учнів яскравими зоровими враженнями, поверне їх до джерел думок письменників.

Отже, вивчення української літератури у старшій школі у взаємозв'язку із суміжними мистецтвами буде сприяти підвищенню загальної освіченості українців, прилученню старшокласників засобами художньої літератури до фундаментальних цінностей, розширенню культурно-пізнавальних інтересів, духовному збагаченню, самовдосконаленню особистості через розкриття краси мистецтва, високих моральних якостей людини, втілених у художніх творах.

Список використаних джерел

1. Ключек Г. Концепція реформування літературної освіти в середній школі (предмет – українська література). Кіровоград, 2011. 40 с.
2. Пахльовська О. Київ, Сибір, Сен-Жермен / Костенко Л. В. «Гіацинтове сонце»: поезії. Київ : Либідь, 2010. С.73-85.
3. Якутович С. Я малював незбагненне / Костенко Л. Річка Геракліта / упоряд. та передм. О. Пахльовської; післямова Д. Дроздовського; худож. С. Якутович. Київ : Либідь, 2011. С. 322–323.